

Profeten Joel og endetiden - Leksjon 1 Bibelforum

Av DAG RISDAL

Profetene og deres kall

Ordet profet (av profemi-fremsi-si) betyr *utsagn*. Det innebærer å forkynne Guds Ord. «For aldri er noe profetord brakt frem ved menneskersvilje, men de hellige Guds menn taltendrevet av Den Hellige And» (2Pet 1,21).

Vi kan merke oss forskjellige profetbetegnelser. En profet skulle være som *Guds munn* (2Mos4,12-16; 7,1-2). Dette er en viktig profet-definisjon. Aron skulle være Moses' munn og Moses skulle være «Gud» for Aron.

En annen betegnelse er Guds tjener (1Kong 17,1). Betegnelsen betyr egentlig «å stå for Guds åsyn» (Jer 15,19).

Å tale profetisk er aldri noe som har ligget menneskene på hjertet eller noe som er fremkommet av deres egen vilje. Skriften nekter altså ikke at profetene har skrevet budskapet. Det er skrevet og talt av mennesker. Men, det fremgår klart at profetene er *drevet av Den Hellige Ånd* til å forkynne og tale det de fikk åpenbart av Gud.

Det var *Guds Ånd* som talte i og gjennom profetene. Profetene har gransket budskapet de fikk og de har ransaket hvilken eller hva slags tid Kristi Ånd pekte fram mot (1Pet 1,10-12). Vi ser her at Den Hellige Ånd har drevet profetene til å tale noe de fikk fra Gud. Og dette budskap har profetene ikke hatt menneskelig forutsetning for å forstå. De har nemlig måttet gruble over den tid som Kristi Ånd pekte fram mot.

Profetenes ord og budskap ligger på et helt annet plan enn det rent historiske. Det ligger på et *åndelige* plan. «Men vi har ikke fått verdens ånd, men den Ånd som er fra Gud, for at vi skal kjenne det som Gud i sin nåde har gitt oss. Og dette forkynner vi, ikke med ord som menneskelig visdom har lært oss, men med ord vi har lært av Ånden. Vi tolker åndelige ting med åndelige ord» (1Kor 2,12-13).

Skriftens ord er altså fremkommet ved Den Hellige Ånds gjerning. Og Den Hellige Ånds gjerning er å herliggjøre Jesus Kristus (Joh 16,14). Av den grunn vil profetordet i GT peke fram mot HAM som er sendt fra Gud som frelser og dommer (2 Kor 1,20). Profetordet kommer derved inn under løftet om at «alt som før er skrevet, det er skrevet til lærdom for oss, for at vi skal ha håp ved det tålmod og den trøst som Skriftene gir» (Rom 15,4).

*

Jesus godkjente Mosebøkene som pekte bakover til «I begynnelsen...»(1Mos 1,1) «Og han begynte fra Moses og fra alle profetene og utla for dem i alle Skriftene det som er skrevet om ham» (Luk 24,27). Dette kan vel referere seg til Abels offer som viser fram mot det ene store offer som Jesus bragte for oss (Heb 12,24). Men det kan også bety at Abel led døden som et «sannhetsvitne» - på linje med profetene som ble martyrer (blodvitner).

Samuel representerer noe *nytt* i profetismens historie. Vi har et skille gjennom ham: «Alle profetene fra Samuel av og senere, så mange som har talt, har også forkynt om disse dager» (Apg 3,24). Ved profeten Samuel ble kong Saul tilsatt og ved Samuel ble han avsatt!

Til forskjell fra konge og prest - som utgjorde embetsstanden - så representerte profeten en *funksjon* i Guds rike.

Det første *profetlaug* (profetdisipler eller skarer) var den gruppe av 70 eldste som talte profetisk: «Da steg Herren ned i skyen og talte til ham (Moses). Og han tok av den Ånd som var

over ham, og la den på de sytti eldste. Og det skjedde da *Ånden* hvilte over dem, da talte de *profetiske* ord. Men siden gjorde de det ikke mer» (4Mos 11,25).

Både Samuel, Elias og Elisa hadde profetdisipler. Disse bar Ordet videre ut til folket. Men det er ingen åndelig «automatikk» her. Saul møtte nemlig en slik flokk profeter. Guds Ånd kom over ham og han ble grepet av profetisk henrykkelse (1Sam 10,10). Men intet tyder på at han ble *gjenfødt* og fikk et nytt hjerte gjennom dette. Her må vi prøve oss selv og tenke på Jesu ransakende ord i Mat 7,22!

Mellom de enkelte *profetskoler* som Samuel, Elias og Elisa hadde, og de senere *skriftprofeter*, kan vi tale om en «fremadskridende åpenbaring» i den frelseshistoriske linje.

Vi legger merke til hvordan de enkelte skriftprofeter kalles av Gud og derved plutselig står fram - uten noen tilsynelatende sammenheng. Et eksempel er kallet til Amos: «Men Herren tok meg fra hjorden, og Herren sa til meg: Gå og vær profet for mitt folk Israel!» (Amos 7,15).

Til sammenlikning kan vi merke oss; «En mann sto fram, *utsendt av Gud*, hans navn var Johannes» (Joh 1,6).

*

En kan få klarhet over profetenes rette kall og oppgave ved å betrakte det negative i bildet: «Jeg har ikke sendt profetene, likevel løp de. Jeg har ikke talt til dem, likevel profeterte de. Hadde de stått i mitt fortrolige råd, ville de la mitt folk høre mine ord og føre dem tilbake fra deres onde vei og fra deres onde gjerninger» (Jer 23,21-22).

I denne sammenheng er det av betydning å understreke *forholdet mellom Mosebøkene og profetenes budskap*. Nettopp her kommer forskjellen mellom de falske og sanne profeter klart frem. For de sanne profeter gjelder dette prinsipp:

1. Mosebøkene er selve grunnlaget som profetene øste av.

2. Profetene forkynte og aktualiserte Mosebøkene for folket i deres samtid. Når f.eks. Jeremia henviser til «de gamle stier» (Jer 6,16), vil han minne om at de forordninger og prinsipper som er nedlagt i Mosebøkene, fortsatt skal stå som autoritet og rettesnor for folket.

3. Men profetenes budskap pekte lengre fremover enn til samtiden. Et klart eksempel her er 2 Sam 23,1-5:

Her finner vi *personene* i den treenige Gud: Herrens Ånd (v. 2), Israels Gud (v. 3) og Israels klippe (V. 3). Denne tredje personen er Kristus. Det fremgår også av fortsettelsen i vers 5 - som peker fremover: «For har ikke mitt hus det slik med Gud? En evig pakt har han jo gjort med meg, ordnet i alle deler og trygget, all min frelse og alt godt - skulle han ikke la det gro fram?»

*

Det profetiske perspektiv kommer tydelig frem, f.eks. i Jes 60 som er blitt kalt «det store misjonskapittel» i GT. Profetene så «*synet*» i fremtiden, uten at de systematiserte det til oppfyllelse i forskjellige tider. Et eksempel her er Obad 21:«...Og riket hører Herren til»

- I oppfyllelsens lys ser vi at *Guds rike* har sin grunnvoll i personen Jesus Kristus og hans herlighet (Luk 17,21 og Joh 1,14).

Nå kom også profetene til å få en viktig veilederfunksjon - åndelig sett. Mange av profetene ble kalt og oppreist av Herren fordi prestene sviktet sitt hyrdekall. Samuel er et eksempel. Han ble oppreist i en åndelig *krisetid* i folket - mens Eli fungerte som prest: «Gutten Samuel tjente Herren under Elis tilsyn. Herrens ord var dyrt i de dager, av syner var det få» (1Sam 3,1). Samtidig var det en moralsk oppløsning. Det ser vi gjennom oppførselen til Elis sønner (1Sam 2,22).

Et annet eksempel er profeten Elias. Han fikk kallet fra Herren i en uvanlig forfallstid under kong Akab og den ugudelige dronning Jesabel. Om Elias star det så fint: « . . .og han satte istand Herrens alter, som var nedrevet» (1Kong 18,30), I dette ligger noe typisk ved profetenes funksjon. De ble

kalt til en åndelig og moralsk gjenreisningsoppgave i krisetider, der avgudsdyrkelse og umoral hadde tatt overhånd.

Likheten mellom profetene i GT og lekpredikantene her i Norge, er at de begge er *uavhengige* av det faste embetet. De opptrer utelukkende i kraft av kallet fra Herren. Profeten Amos er en illustrasjon til dette. Han vitner for presten i Betel: «Jeg er ikke noen profet. Jeg er bare en gieter, og jeg dyrker morbærfiken. Men Herren tok meg fra hjorden, og Herren sa til meg: Gå og vær profet for mitt folk Israel!» (Amos 7,14-15).

Herren lot ofte to og to profeter opptre samtidig, men med litt ulik betoning av budskapet for at de kunne utfylle hverandre. Ca. 750 f.Kr. fremtrådte både Amos og Hosea i Israel (Nord-Riket). Gjennom disse to profeter tilsammen, ble både *loven og evangeliet* klart forkynt. Amos representerte basunrøsten og vekkerropet. Hosea, derimot, var trøstepropheten. Hans budskap fra Herren var dette: «Jeg vil lege deres frafall. Jeg vil elske dem av hjertet for min vrede har vendt seg fra dem» (Hos 14.5).

Skriftprofetene og deres historiske opptreden

Skriftprofetene er blitt kalt «historiens stormfugler». De er åndelige værtegn. Visse fugler opptrer når det er uvær i vente. Og til visse tider blåser det *storm* på den verdenshistoriske arena.

Typisk for *skriftprofetene* i GT er at de begynte sin gjerning da verdensrikene for alvor begynte å få betydning for Israels folk og deres historie.

Verdensrikene kom til å opptre i historien som Guds redskaper til dom over folkene - både over Guds folk (Israel) og de øvrige folkeslagene som hadde tilknytning til Israel.

En kan dele verdensrikenes opptreden i GT i tre hovedepoker. Og i hver av epokene er det en eller flere profeter som opptrer.

1. Assyrisk epoke – ca. 800-600 f.Kr. Dette var mens Nord-Riket (Israel) og Syd-Riket (Juda) ennå bestod. Mye tyder på at Joel var den første av skriftprofetene i det hele tatt. Han opptrådte som profet ca. 830 f.Kr. - ikke lenge etter profeten Elias. Profeten Joel gir et *overblikk* over hele den kommende verdenshistorie – likefrem mot enden og Kristi gjenkomst.

Innen denne epoken opptrådte i Syd-Riket- utenom *Joel* - også profeten *Jesaja* (ca. 740-700 f. Kr.) og dessuten *Mika* og *Nahum*. I Nord-Riket opptrådte på samme tid *Hosea*, *Amos* og *Jonas*.

2. Kaldeisk-babylonsk epoke - 500-tallet f.Kr. Av profeten i Syd-Riket (Juda) kan særlig nevnes *Jeremia*, *Habakkuk* og *Sefanja*. Jeremia var denne epokes hoved-profet (sjel).

Men så føres Juda og Jerusalemets folk i babylonsk fangenskap. Men det bortførte folket ble ikke overlatt til seg selv. I Babel gir Herren dem to profeter, nemlig *Esekiel* og *Daniel*.

3. Medisk-persisk epoke - ca. 500-400-tallet f.Kr. - med tre profeter: *Haggai*, *Sakarias* og *Malakias*.

Profeten Joel og hans budskap

Profeten Joel hører inn under Bibelens Tolvprofetbok. Joels profetbok er ikke tidfestet. Tidspunktet for profetens virke er meget omdiskutert. Det forhold at Joels bok er plassert som nr. 2 blant de tolv små profetbøker, tyder på høy alder.

Noen teologer mener imidlertid at Joels bok er et sent skrift - etter som det er tale om *Ånden* (3,1). De mener derved at dette må komme etter profeten Esekiel, da kap; 47 hos Esekiel taler om *Ånden* og *Messias*. Etter denne teorien følger Joel i tid etter Esekiel - altså etter fangenskapet (500-tallet eller 400-tallet f.Kr.). Men en kan også knytte *Åndens* budskap i Joels bok til 4Mos 11,25 - til forsvar for at Joels bok er et tidlig skrift. Og det er flere fortolkere som gjør det, bla. Anders Hoaas.

Han mener at Joel er omtrent samtidig med profeten Elias eller litt senere. En oppfatning går ut på at Joel var profet under kong Joas' tid i Juda (Ca. 840-800 f.Kr.). Sml. 2Kron 23-24.

Interessant er at enkelte fortolkere (bl.a. Anders Hoaas) setter dette med navnenes likhet (Elias - Joel) i forbindelse med *tidspunktet* for Joels opptreden.

Ildprofeten fra Karmel virket under kong Akabs tid i Israel (ca. 875 – 854 f.Kr.), en generasjon tidligere enn Joel.

Gjenlyden av Elias' budskap hørtes ennå i Nordriket, og profeten Joel fortsetter det samme budskapet i det sydlige riket. Om Elias' program: «Herren er Gud» møter vi sterkt i introduksjonen av profeten (1Kong 17, 1).

Dette programmet finner vi igjen hos Joel, «Herren er Gud». Sml. 1,14; 2,13, 23. 26. 27. og 3, 22.

Ut fra dette syn (program) samler Joels budskap seg i det store tema - som går gjennom hele boken: «*Herrens dag*». Sml. 1,15; 2,1. II; 3,4. 19.

I Guds råd ser profeten Joel hvorledes Herrens dag må komme. Det kan ikke være annerledes. Han ser Herrens dag utfoldet i tre faser:

Kap. 1: Herrens dag i gresshoppesvermen.

Kap. 2: Herrens dag i fiendehæren.

Kap. 3: Herrens dag, den endelige og avgjørende.

*

Vi må se uttrykket «Herrens dag» i lys av *Guds store frelsesplan*, - altså i et profetisk perspektiv. Vi møter her Herrens dobbelte program. Gjennom Joels bok møter vi Guds rettferdighet til dom og til frelse. Herren går til handling - og da blir utgangen enten evig dom (fortapelse) eller evig frelse.

(Forts. I neste nr.)

(Lekson 1 af 9 om profeten Joel ved Dag Risdal – bragt i Bibelsk Tro 3/1996 – Shafan 17-06-21)